

Za uspešno delo, napredovanje učencev in za uresničevanje ciljev je zelo pomembno sodelovanje učiteljice in vzgojiteljice v prvem razredu devetletne osnovne šole ter usklajeno sodelovanje učiteljic, ki poučujejo v posameznih oddelkih – timsko sodelovanje.

Na sestankih, ki so enkrat na teden, poteka evalvacija dela v preteklem tednu; hkrati se načrtuje tematski sklop za naslednji teden s cilji, dejavnostmi, oblikami, metodami, učnimi pripomočki, viri, literaturo, učbeniki, delovnimi zvezki, posebnostmi – sodelovanje zunanjih sodelavcev.

Prednosti, ki jih prinaša tandem učiteljica-vzgojiteljica:

- omogoča kreativno izvedbo raznolikih dejavnosti,
- boljše poznavanje razvojne stopnje,
- lažje spremljanje dinamičnosti dela v oddelku (oblike, metode),
- večja pozornost posameznemu učencu – individualna pomoč,
- lažje odkrivanje in odpravljanje težav pri delu,
- lažje spremljanje učenčevega dela in dajanja sprotne povratne informacije,
- lažje evidentiranje nadarjenih učencev,
- lažje sprotno preverjanje in ocenjevanje.

Tandem učiteljica-vzgojiteljica temelji na enakovrednem odnosu in komunikaciji, na medsebojni strpnosti in navsezadnje tudi na spoštovanju. Edina slabost je ta, da je vzgojiteljica navzoča le dve uri na dan, kar je nesporno premalo.

Tudi sodelovanje s starši je ena izmed pomembnih nalog v 9-letni osnovni šoli. Z različnimi oblikami sodelovanja (roditeljski sestanki, govorilne ure, dnevi odprtih vrat, delavnice, sodelovanje v projektih ipd.) so starši natančno seznanjeni s programom devetletne osnovne šole in s tem postanejo naposredno soustvarjalci vzgojno-izobraževalnega procesa.

*Biserka Križan, Nevenka Mrkša
Osnovna šola Rogatec*

Klavdija Kuščer

Zavod RS za šolstvo

U Č N I N A Č R T I V P R V E M T R I L E T J U

Večkrat slišimo, da je največja novost devetletne osnovne šole v prvem triletju ta, da vanjo otroci vstopajo že s šestimi leti. Vstop v šolo s šestim letom je pomembna novost. Tudi zaradi tega so predmetne kurikularne komisije pripravile nove učne načrte za vse predmete. Učni načrti upoštevajo razvojno stopnjo učencev in način učenja, prav tako pa so v učne načrte vgrajeni različni pristopi poučevanja, ki naj bi naredili pouk bolj raznolik in zanimiv.

SLOVENŠČINA

Predmetu slovenščina je v prvem triletju namenjenih 700 ur pouka. V prvem razredu 6 ur na teden, v drugem in tretjem pa po 7 ur. V prvem triletju se predmet z vsebinami in dejavnostmi učencev tesno povezuje z drugimi predmeti, npr. s spoznavanjem okolja, z matematiko, glasbeno in likovno vzgojo. Besedno sporazumevanje tako na slušni kot na vidni ravni pa

vseskozi povezujemo tudi z nebesednim: z likovnim, gibalnim, glasbenim in računalniškim opismenjevanjem. To velja še posebno za začetno opismenjevanje, ki traja celotno prvo triletje. Obravnava umetnostnih besedil je v prvem razredu namenjenih 50 % ur slovenščine, v drugem in tretjem razredu pa 40 % ur, vendar ta delitev predmeta ne sme razdeliti na jezikovni pouk in književno vzgojo.

V prvem triletju naj bi si učenci pridobili pozitivno čustveno in razumsko razmerje do slovenskega jezika. Postopno in načrtno naj poleg narečja obvladajo in uporabljajo tudi knjižni jezik. Vse štiri sporazumevalne dejavnosti (poslušanje in govorjenje, branje in pisanje) omogočajo učencem spoznavati sebe in svet ter zadovoljevati osnovne čustvene in družbene potrebe.

Učenci v prvem razredu predvsem poslušajo in govorijo, začenjajo pa raziskovati in spoznavati možnosti pisnega sporazumevanja. Učitelj spodbuja radovednost

in aktivnost in tako omogoča, da si učenci čim bolj razvijajo pojmovno znanje in si bogatijo besedni zaklad. Sistematično, vendar z igro, razvijamo sklop predbralnih in predpisalnih spretnosti, med katere sodijo tudi nekatere dejavnosti pri poslušanju (razčlenjevanje poslušanega gradiva na besede, zloge in glasove, prepoznavanje glasov v besedah ...). Poleg razvijanja orientacije v prostoru, na telesu in na papirju so za pisanje pomembne tudi gibalno-grafične vaje, ki jih po potrebi izvajamo še v drugem in tretjem razredu. Za vstopanje v svet branja in pisanja učenci spoznavajo natisnjene besede na predmetih in stvareh, pišejo in berejo svoje ime, imena sošolcev, imena predmetov v razredu itn.

V prvem razredu je več poslušanja in govorjenja, v drugem več branja in pisanja, v tretjem pa je delež poslušanja, govorjenja, branja in pisanja približno enak.

V drugem razredu je poudarek na sistematičnem opismenjevanju, skozi katerega gredo vsi učenci. Glede na različno predznanje učencev je faza sistematičnega abecednega opismenjevanja različno dolga. Praviloma v drugem razredu sistematično obravnavamo velike in male tiskane črke, običajno pa tudi male pisane črke, velike pisane črke pa v tretjem razredu.

V tretjem razredu je poudarek na utrjevanju oziroma avtomatizaciji tehnike branja in pisanja.

V prvem triletju je pri slovenščini ena izmed pomembnih dejavnosti pogovarjanje s sošolci, učiteljem in drugimi. Tako spoznavajo in usvajajo temeljna načela dialoškega sporazumevanja ter jih upoštevajo v svojih pogovorih in igri.

Neumetnostna besedila, ki jih obravnavamo v prvem triletju, so zlasti povezana s spoznavanjem okolja. Sprejemanje neumetnostnih besedil zajema dejavnosti učencev: pred poslušanjem/branjem, med poslušanjem/branjem in po poslušanju/branju.

Književna vzgoja v prvem triletju devetletne osnovne šole temelji na komunikacijskem pouku književnosti.

To pomeni, da sta v središču šolskega branja leposlovja književno besedilo in otrok, učitelj pa pri branju spodbuja pri učencih predstavnost besedila in doživetje le-tega. Učenci v prvem triletju sprejemajo književnost predvsem s poslušanjem. Šolska interpretacija umetnostnega besedila poteka po naslednjih stopnjah: uvodna motivacija, napoved besedila, umestitev v interpretativno branje, premor po branju, izražanje doživetij ter analiza, sinteza in vrednotenje, ponovno branje in nove naloge.

V samostojno branje literature vstopajo učenci individualizirano, ko je njihova bralna sposobnost že avtomatizirana. Prva besedila, ki jih berejo samostojno, poznajo tako dobro, da jih znajo skoraj na pamet.

Šolsko branje/pripovedovanje književnosti se povezuje s projektom *družinskega branja*, z *metodo dolgega branja v šoli in z branjem na deževni dan*.

SPOZNAVANJE OKOLJA

Predmet spoznavanje okolja je na novo poimenovan predmet v prvem triletju in je nasledil predmet spoznavanje narave in družbe. V celotnem prvem triletju obsega 315 ur pouka; 105 ur na šolsko leto, to je 3 ure na teden, v šolskem letu pa so načrtovani trije dnevi dejavnosti.

Spoznavanje okolja združuje procese, postopke in vsebine, s pomočjo katerih spoznavajo učenci svet, v katerem živijo. V tem predmetu so združene vsebine različnih znanstvenih področij, tako naravoslovnih in tehničnih kot družboslovnih. Pestrost možnih vsebin in dejavnosti ter predlaganih metod poučevanja in učenja omogoča integracijo vsebin in smiselno povezovanje z matematiko, slovenščino, glasbeno, likovno in športno vzgojo.

Cilj predmeta je razumevanje okolja in razvijanje spoznavnega področja. Cilja se uresničujeta z aktivnim spoznavanjem okolja. Širše spoznavno področje zajema razvijanje procesov, sposobnosti in postopkov, ki omogočajo bogatenje izkušenj, njihovo obdelavo in povezovanje. Cilj predmeta spoznavanje okolja je tudi razvijanje spretnosti opazovanja, poimenovanja, opisovanja, primerjanja, razvrščanja, urejanja, merjenja, zapisovanja podatkov, napovedovanja in sklepanja, eksperimentiranja ter sporočanja. S predlaganimi metodami in oblikami dela se ob spoznavnih ciljih uresničujejo tudi splošni cilji pouka v prvem triletju, med njimi zlasti socialni, motivacijski, razvijanje delovnih navad, moralno-etični cilji, ustvarjalnost, telesno gibalni in čustveni cilji. Učni načrt poudarja osebno doživljanje in upoštevanje izkušenj in zamisli, ki jih učenci oblikujejo in pridobivajo v šoli in zunaj nje. Prav tako je izpostavljeno neposredno spoznavanje okolja.

MATEMATIKA

Učni načrt za matematiko v prvem triletju predpisuje 140 ur pouka v šolskem letu oziroma 4 šolske ure na teden.

Učni načrt vsebuje naslednje teme: geometrija in merjenje (20 ur), aritmetika in algebra (80 ur), druge vsebine (30 ur).

Pri temi Geometrija in merjenje nam učni načrt predpisuje naslednje vsebine: orientacija, geometrijske oblike, uporaba geometrijskega orodja in merjenje. Tema Aritmetika in algebra zajema vsebine: oblikovanje številskih predstav, naravna števila in število 0, računske operacije in lastnosti operacij.

Logika in jezik in obdelava podatkov spadata v druge vsebine.

V drugem razredu orientacijo poglobimo v prostoru in dodamo sklop transformacije. Ostale sklope v temi Geometrija in merjenje razširjamo in poglobljamo. V temi Aritmetika in algebra ponovimo naravna števila

do 20 in številski obseg razširimo do 100. Vse ostale sklope ponovimo in razširimo.

V tretjem razredu vsebuje sklop Naravna števila obravnavo števil do 1000. Dodana sta sklopa Številski izrazi in Racionalna števila.

Pri temi Druge vsebine je dodan sklop Kombinatorične situacije.

Tema Geometrija in merjenje predpisuje drugačen didaktični koncept obravnave. Namesto obravnave od točke do telesa, je obravnavo od telesa do točke, saj je ta pot bolj življenjska in naravna.

Pri temi Aritmetika in algebra je poudarek na konkretnem nivoju, nato prehod na slikovno in šele nato na simbolno raven. V prvem razredu učenci seštevajo in odštevajo do 10, in sicer brez obravnave neznanega člena.

Obdelava podatkov je nova matematična vsebina v učnem načrtu. Marsikateri učitelj pa jo je mimo učnega načrta vključeval v poučevanje tudi v osemletni osnovni šoli. Učni načrt predpisuje tudi temeljne standarde znanja prvega triletja in potrebna didaktična sredstva. Prav tako so za vsak razred opredeljeni minimalni in temeljni standardi znanja.

LIKOVNA VZGOJA

V prvem triletju osnovne šole je za predmet likovna vzgoja namenjenih 210 ur pouka. To je dve uri na teden, oziroma 70 ur na posamezni razred.

V prvem razredu namenita učiteljica in vzgojiteljica enako število ur risanju, slikanju, kiparstvu, prostorskemu oblikovanju, grafiki pa le nekaj ur (4), da se učenci seznanijo z najosnovnejšimi pojmi tiskarstva in se preizkušajo v odtiskovanju. V drugem in tretjem razredu nameni grafiki nekoliko več ur (6–8) zaradi izvedb zahtevnejših tehnik, ostalim pa zopet nameni enako število ur.

Vzgojiteljica in učiteljice/učitelji morajo biti v prvem triletju pozorni na stopnjo učenčevega razvoja mentalnih in motoričnih funkcij. Upoštevati moramo individualni razvoj učenca.

V prvem triletju izvaja učitelj z učenci likovne naloge z naslednjih likovnih področij: risanje, slikanje, kiparstvo, oblikovanje prostora in grafike. Likovne motive izbira učitelj tako, da temeljijo na učenčevih predstavah iz njihovega doživljajskega sveta. Likovno-vzgojno delo v prvem razredu predstavlja pridobivanje najosnovnejših likovnih pojmov, usmerjanje spontanega likovnega izražanja in pridobivanje osnovnih likovno izraznih izkušenj, ki jih učenci v drugem in tretjem razredu dopolnijo, razširjajo in bogatijo. Tako se bogatijo njihove predstave in spoznanja, kakor tudi likovni spomin in domišljija. V prvem triletju naj bi učenci neprisiljeno bogatili občutljivost za najosnovnejše likovne prvine in njihove odnose, spoznavali naj bi posebnosti osnovnih likovnih

materialov in orodij, spoznavali in dojemali naj bi likovna dela umetnikov ter kulturne ustanove, pa tudi različne načine likovnega izražanja. Likovno izražanje je spontana in ustvarjalna interpretacija doživetij učencev in uporaba osnovnih spoznanj likovnih pojmov. Učitelj naj spodbuja učence, da raziskujejo posebnosti likovnih materialov in ustreznost orodij. Še posebno pa morajo učitelji podpirati samozavest in samostojnost učencev, da se izrazijo izvirno.

Zelo pomembno je, da učitelj spodbuja učence k likovni dejavnosti, kako namenja pozornost individualni izraznosti učencev in njihovi ustvarjalnosti.

GLASBENA VZGOJA

V prvem triletju je za predmet predviden največji urni obseg, to je dve uri na teden v vsakem razredu. Zaradi številnih možnosti medpredmetnih povezav je smiselno, da vzgojitelji in učitelji razporedijo glasbene dejavnosti po posameznih dnevih tedna. Glasbena vzgoja je načrtovana kompleksno, tako da s svojimi dejavnostmi in vsebinami pripomore k splošnemu in glasbenemu razvoju učencev. Predmet po svoji naravi omogoča afektivni, psihomotorični, spoznavni, estetski in psihosocialni razvoj. Zaradi tega je treba gojiti vse temeljne glasbene dejavnosti: izvajanje, ustvarjanje in poslušanje.

Pri izvajanju vzgojiteljica in učiteljica/učitelj izbereta za vsak razred program pesmi in besedil, katerih število je odvisno od njihove dolžine in težavnostne stopnje. Program naj zajema enoglasne pesmi, različne spremljave z instrumenti, ki jih izvajajo učenci ali učitelji, ter povezave z gibanjem in plesom.

Pomembno je, da pri ustvarjalnosti učitelj ohranja in spodbuja temeljno metodo učenja pri glasbeni vzgoji. Zavedati se mora njene razsežnosti in poznati njene značilne oblike. Te so poustvarjalnost, glasbena produkcija in ustvarjalno izražanje. Vzgojiteljica, učiteljica/učitelj izbereta za izvajanje in poslušanje program, ob katerem se učenci navajajo na pozorno in zbrano zaznavo. Postopek poslušanja mora biti domišljen skrbno. Vsebovati mora primerno motivacijo in ustrezní čas trajanja zaznave pozornosti ter izpeljave povratne informacije, ki jo učenci izrazijo ustvarjalno.

ŠPORTNA VZGOJA

Športni vzgoji so v predmetniku namenjene tri ure na teden, pet športnih dni v vsakem razredu in dvajseturni tečaj plavanja. Učni načrt je vsebinsko zasnovan tako, da v prvem triletju poudarja osnovni športni program, ki ga učenci spoznajo z igro. Neposrednost, ki jo ponuja igra, bogati učenčovo raziskovanje in dojemanje okolice ter samega sebe in ga spodbuja k aktivnejšemu gibalnemu izražanju in doživljanju. Z igro učenci razvijajo gibalne sposobnosti, izboljšujejo orientacijo v

V Z G O J A I N I Z O B R A Ž E V A N J E

prostoru, situacijsko mišljenje in iznajdljivost ter zadovoljujejo potrebo po gibanju. Učenci so v prvem triletju sposobni uspešno vaditi po postajah. Uspešnost lahko močno povečamo z različnimi pripomočki: žoge različnih velikosti in barv, baloni, obroči, kiji, palice, ovire, loparji in drugi didaktični pripomočki, kot so plakati, slike, vadbene kartice. V igro vpletamo tudi glasbo. Ritem in glasbena spremljava zagotavljata večjo sproščenost in gibalno ustvarjalnost učencev. V tem obdobju moramo učencem privzgojiti osnovne higienske navade (nošenje športne opreme, umivanje).

Program, obvezen za vse učence, obsega v prvem triletju redni pouk, 3 ure na teden dvajseturni tečaj plavanja in pet športnih dnevorov v vsakem šolskem letu.

Poleg operativnih ciljev za telesni razvoj, gibalnih in funkcionalnih sposobnosti, osvajanje različnih naravnih oblik gibanja, iger in športnih znanj, čustveno doživljanje športa in vzgoja z igro, seznanjanje s teoretičnimi informacijami nam učni načrt ponuja tudi poglavje z naravnimi oblikami gibanja, z atletsko abecedo, gimnastično abecedo, s plesnimi igrami, z igrami z žogo, s plavalno abecedo, z izletništvom in pohodništvom ter ugotavljanjem, spremljanjem in vrednotenjem gibalnih sposobnosti in telesnih značilnosti učencev.

Kako bodo učni načrti za prvo triletje devetletne osnovne šole zaživi v praksi, pa je seveda odvisno od ustvarjalnosti, iznajdljivosti in pedagoške strokovnosti vzgojiteljic, učiteljic in učiteljev, ki poučujejo v prvem triletju.

VIRI

Učni načrt Slovenščina. Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Nacionalni kurikularni svet. Kurikularna komisija za slovenščino. Potrditev na Strokovnem svetu RS za splošno izobraževanje, 1998

Učni načrt Spoznavanje okolja. Ministrstvo RS za šolstvo in šport. Nacionalni kurikularni svet. Kurikularna komisija za spoznavanje okolja. Potrditev na Strokovnem svetu RS za splošno izobraževanje, 1998

Učni načrt Matematika. Ministrstvo RS za šolstvo in šport. Nacionalni kurikularni svet. Kurikularna komisija za matematiko. Potrditev na Strokovnem svetu RS za splošno izobraževanje, 1998

Učni načrt Likovna vzgoja. Ministrstvo RS za šolstvo in šport. Nacionalni kurikularni svet. Kurikularna komisija za likovno vzgojo. Potrditev na Strokovnem svetu RS za splošno izobraževanje, 2001

Učni načrt Glasbena vzgoja. Ministrstvo RS za šolstvo in šport. Nacionalni kurikularni svet. Kurikularna komisija za glasbeno vzgojo. Potrditev na Strokovnem svetu RS za splošno izobraževanje, 1998

Učni načrt Športna vzgoja. Ministrstvo RS za šolstvo in šport. Nacionalni kurikularni svet. Kurikularna komisija za športno vzgojo. Potrditev na Strokovnem svetu RS za splošno izobraževanje, 1998

OD IGRE DO BRANJA IN PISANJA

Naša šola je v šolskem letu 1999/2000 začela poskusno uvajati program devetletne osnovne šole.

Seveda pa smo se začeli pripravljati že prej. Učitelji so se udeleževali srečanj s svetovalci Zavoda Republike Slovenije za šolstvo in skupaj so pregledovali novosti v učnih načrtih, jih dopolnjevali. Naše delo je spremljalo tudi Ministerstvo za šolstvo, znanost in šport.

Pri načrtovanju in izvajanju smo upoštevali starostno in temu primerno tudi razvojno stopnjo učencev. V veliko pomoč in strokovno podporo pa nam je bil tudi Center pedagoških iniciativ na Pedagoškem inštitutu. Z njimi smo sodelovali že pred tem v programu Korak za korakom.

Veliko časa in strokovnih diskusij smo posvetili: ureditvi učilnice v centre aktivnosti (kotički), didaktičnim igram, sodelovanju s starši, opisnemu ocenjevanju, timskemu delu itn.

Učenci, ki so vstopili v prvi razred devetletne osnovne šole, so prihajali iz različnih okolij. Med seboj se niso poznali (čeprav so bili pred vstopom v šolo večkrat pri nas na obisku).

Učiteljica in vzgojiteljica sta učence spoznavali prek igre in jih tako aktivno vključevali v situacije, ki so pripomogle, da so se navajali drug na drugega. Skupaj so izdelali razredna pravila, ki so jim bila v pomoč pri vsakdanjem delu.

Učenci so v igro oziroma učenje vključeni aktivno. S tem si razvijajo občutke radovednosti, ustvarjalnosti, motorične sposobnosti, besedni zaklad ... Didaktična igra je bila in je tudi še danes, v tretjem razredu, živa pri šolskem delu.